

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Հրատարակու էին 19. հոկտեմբերի.

Կոմս Լ. Ն. Տոլսոյ.

ԵՂ ԿԱՅ ՍԷՐ,

ԱՅՆՏԵՂ Է ԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾ

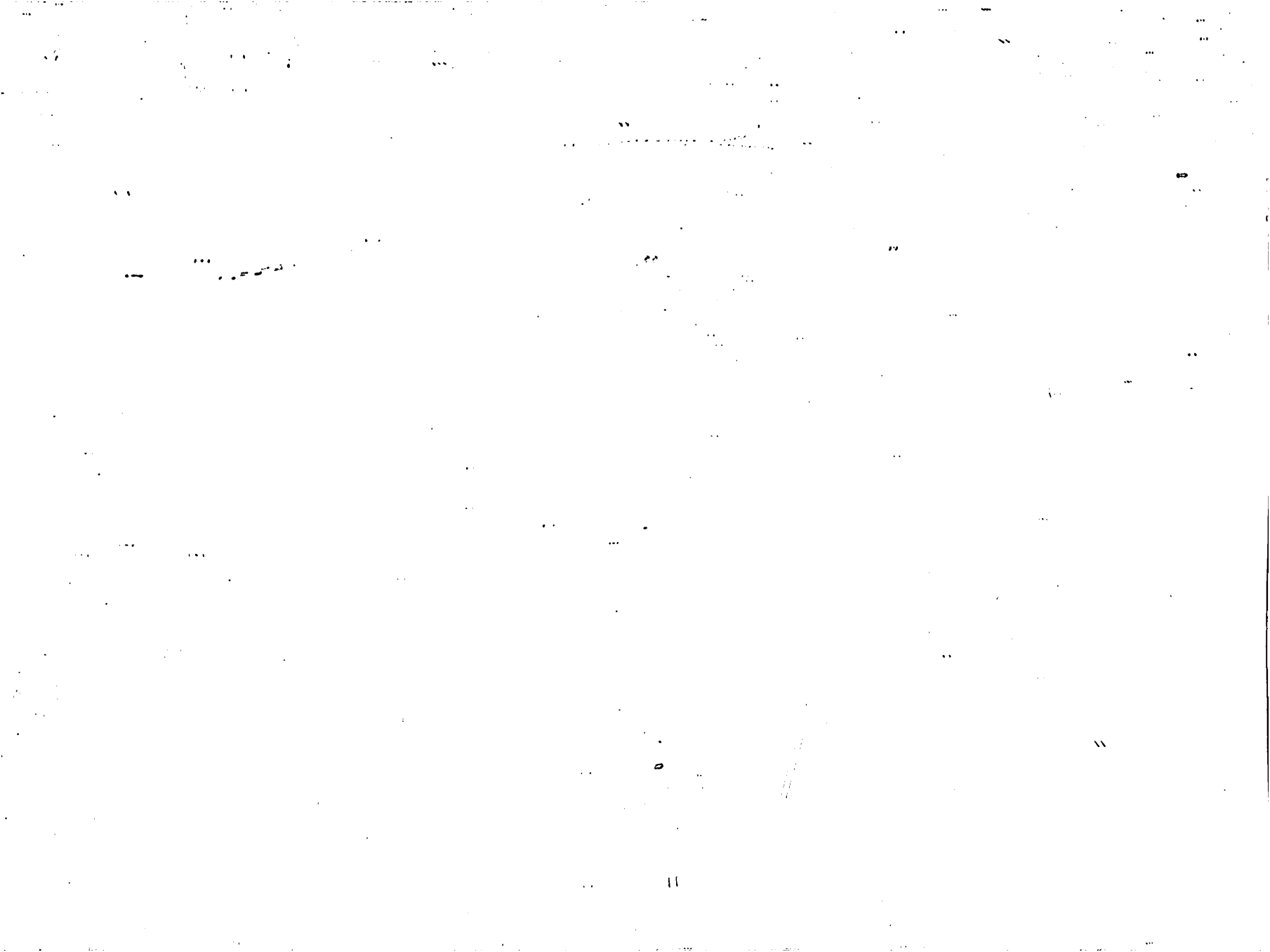
Պարզի. Միսարեղ Քարսիստանցի.

Ա.Լ.ՔՈՒՆԵՂԲԱՊՅԷ
արան Ա. Ս. Մալխասեանցի.

1905

71
80

23 SEP 2013

50 Իր ամբասին փկին Նունկ Բալանբարի յեասակին ներ
ՀԱՅԵՐԱՊԵՏ ԲԱՆԱՆԹԱՐԻՑ
25 NOV 2010
Հասարակարքին Անգլրանի.

891.71
S-80
ԱԿ.

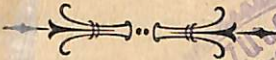
Կոմս Լ. Ն. Տոլսոյ

**ՈՐՏԵՂ ԿԱՅ ՍԷՐ, ԱՅՆՏԵՂ Է ԵՒ
ԱՍՏՈՒԱԾ:**

Թարգմ. Միսարեգ Մարտիրոսեանց.

ԱՆԷՐԱՆԵՎՐԱՊՈՒ
Տպարան Ա. Մ. Մալխասեանցի.

1905

1577

14176

BR 10485

Дозволено Цензурою, Тифлисъ 22-го Декабря 1904 г.

Քաղաքում բնակվում էր կոշկակար Մարտին Ավդեհիչը: Նա բնակվում էր մի հատ լուսամուտ ունեցող ներքնատան մէջ: Լուսամուտը նայում էր դէպի փողոց և ներսից երևում էր թէ ինչպէս են անցնում մարդիք, թէ և երևում էին միմիայն անցնողների ոտքերը, բայց Մարտին Ավդեհիչը կոշիկներին էլ կարողանում էր ճանաչել մարդկանց: Մարտին Ավդեհիչը շատ երկար ժամանակ էր որ բնակվում էր միևնույն տեղը և ծանօթներ շատ ունէր: Այն քաղաքամասում որտեղ բնակվում էր Ավդեհիչը, հազիւ կլինէր այնպիսի գոյգ կոշիկ, որ մի կամ երկու անգամ նրա ձեռքին անցած չլինէր: Որի քանդուածն էր կորում, որին կարկատան գցում, մի մի անգամ էլ պատահում էր, որ կիսով չափ նորոգում էր: Եւ յաճախ լուսամուտից տեսնում էր իւր աշխատածը: Գործ միշտ շատ ունէր, որովհետև Ավդեհիչը պինդ էր կարում, կաշի էլ լաւն էր գործածում, գինն էլ աւել չէր վերցնում և խօսքին էլ հաստատ էր: Եթէ կարող էր ժամանակին պատրաստել, վերցնում էր գործը, չէր խաբում, առաջուց ասում էր: Ըմենքը գիտէին Ավդեհիչի բնութիւնը

և ամեն կողմից գործ են յանձնում նրան: Ավգէիչը միշտ էլ լաւ մարդ էր, բայց ծերութեանը մօտենալով սկսեց աւելի հոգու մասին մտածել և աւելի Աստուծուն մօտենալ: Կեռ քանի որ Մարտինը ուրիշի մօտ էր ծառայում, այնժամանակ վախճանուեց նրա կինը, որից յետոյ մնաց մի երեք տարեկան տղայ: Գրանց երեխայքը չէին ապրում: Մեծերը աւելի առաջ վախճանուեցան: Առաջ Մարտինը ուզումէր որդուն գիւղը ուղարկել իւր քրոջ մօտ, յետոյ խղճաց, մտածեց, դժուար կլինի Կապիտօշկիս օտար ընտանիքում մեծանալ. կթողնեմ մօտս: Եւ հեռացաւ Ավգէիչը իւր տիրոջից ու սկսեց իւր տղայի հետ ջոկ տան ապրել: Բայց Աստուած չթողեց Ավգէիչին որդկերանցով բաղդաւորվել: Հէնց որ տղէն քիչ մեծացաւ և սկսեց օգնել հօրը և ուրախացնել, այդ միջոցում հիւանդացաւ Կապիտօշկէն, պարկեց մի շաբաթ և մեռաւ: Թաղեց որդուն Մարտինը և յուսահատվեց: Այնպէս յուսահատվեց, որ սկսեց Աստուծոյ վրայ տրտնջալ: Այնպիսի նեղութեան մէջ ընկաւ Մարտինը, որ Աստուծոց մահ էր խնդրում և արհամարհում էր Աստուծուն նրա համար, որ իւր սիրելի միակ որդուն սպանեց, իսկ իրան ոչ: Դադարեց Ավգէիչը և եկեղեցի գնալ: Միանգամ եկաւ Ավգէիչի մօտ իւրեանց գիւղացի մի ծերունի, խօսեց նրա հետ

Ավգէիչը և սկսեց իւր վշտերը զանգատվել: Մարդ Աստուծոյ, ասաց նրան, էլ ապրել բոլորովին չեմ փափագում. այլ միմիայն Աստուծոց մահ եմ խնդրում, յուսահատ մնացել եմ:

Ծերունին ասաց նրան, լաւ չես խօսում, Մարտին, մեզ չի կարելի Աստուծոյ գործերը դատել: Ոչ թէ մեր խելքով, այլ Աստուծոյ կամքով նա վախճանուեց, իսկ դու ապրումես: Նշանակումէ այդպէս լաւ է: Բայց քոյ յուսահատութիւնը նրա համար է, որ դու քոյ ուրախութեան համար ես ուզում ապրել:

Ապա էլ ընչո՞ւ համար է ապրելը, հարցրեց Մարտինը:

Ծերունին ասաց: Աստուծոյ համար պէտքէ ապրել Մարտին: Նա քեզ կեանքէ տալիս, նրա համար էլ պէտքէ ապրել: Երբոր կօկսես նրա համար ապրել, այնժամանակ ոչինչ բանի համար չես նեղանալ և ամեն բան թեթեւ կթուի քեզ: Լռեց Մարտինը և ապա խօսեց:

«Իսկ Աստուծոյ համար ինչպէս պէտքէ ապրել»:

Ծերունին ասաց, թէ Աստուծոյ համար ինչպէս պէտքէ ապրել, այդ Քրիստոսը մեզ ցոյց տվեց: Դու գիտես կարգալ: Գնիր Աւետարան և կարդայ, անտեղ կհասկանաս, ինչպէս ապրել Աստուծոյ համար: Այնտեղ ամենը ցոյց է տուած: Այդ խօսքերը ընկան Ավգէիչի սիրտը: Եւ

հէնց նոյն օրը զնաց և զնեց իւր համար, խոշորատիպ Նոր Կտակարան և սկսեց կարդալ:

Ավգէիչը մտադիր էր միայն տօներին կարգալ, բայց որ սկսեց կարդալ՝ այնպէս լաւ զգաց իւրեան, որ շարունակեց ամեն օր կարդալ: Մի մի անգամ այնպէս խորասուզվում էր կարդալում, որ ճրագի իւղը վերջանում էր և գարձեալ գըրքից պոկ գալ չէր կարողանում: Այդպէս սկսեց կարդալ Ավգէիչը ամեն գիշեր: Եւ քանի շատ էր կարգում, այնքան պարզ հասկանում էր թէ Աստուած նրանից ինչ է կամենում և թէ ինչպէս պէտքէ Աստուծոյ համար ապրել, և հետզհետէ սրտի վերայ թեթևութիւն էր զգում: Լինում էր առաջ, երբ պարկումէր քնելու, միշտ հառաչում էր, յոգևոց էր հանում և իւր Կապիտօշկին յիշում, բայց այժմ միայն ասում էր, փառք Քեզ, փառք Քեզ Տէր, Քոյ կամքնէ: Եւ այդ ժամանակից Ավգէիչի կեանքը փոխվեցաւ: Առաջ տօներին մտնումէր պանդոկ թէյ խմելու և թունդ խմըչքներին էլ չէր մերժում: Խմումէր ծանօթ մարդկանց հետ և դուրս գալիս, թէկուզ ոչ արբած, բայց ուրախ դրութեան մէջ սկսում էր դատարկաբանութիւններ անել և մարդկանց բամբասել: Այժմ այդ բոլորը իրանք իրանց հեռացան դրանից: Իրա կեանքը դարձաւ խաղաղ և երջանիկ: Առաւօտից նստում էր գործին և ամ-

բողջ օրը աշխատում, երեկոյեան կվառէր ճրագը կգնէր սեղանի վերայ, պահարանից վերցնում էր գիրքը նստում և կարգում: Եւ քանի շատ էր կարգում, այնքան շատ էր հասկանում, այն էլ պարզ և ուրախանումէր:

Մի անգամ պատահեց որ, երբ ուշ գիշերով Մարտինը կարգումէր Աւետարանը, կարգաց Ղուկաս Աւետարանչի գրած վեցերորդ գլուխը, որտեղ գրված է: «Որ հարկանէ զճնօտ քո՛, մատո նմա և զմիւսն. և որ հանէ ՚ի քէն զբաճկոն քո՛, մի արգելուր ՚ի նմանէ և զշապիկն: Ամենայնի որ խնդրէ ՚ի քէն՝ տուր, և զոր ինչ հանէ որ ՚ի քէն՝ մի պահանջեր: Եւ որպէս կամիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս արասջիք և դուք նոցա»:

Շարունակեց կարդալ՝ որտեղ տէրը ասում է:

„Զի կոչէք զիս Տէր Տէր, և զոր ասեմն ոչ առնէք: Ամենայն որ գայ առիս և լսէ զբանս իմ և առնէ զնոսա, ցուցից ձեզ ում նման է: Նման է առն՝ որ շինիցէ տուն, որ փորեաց և խորեաց, և եզ հիմն ի վերայ վիմի, ՚ի յառնել հեղեղաց՝ բաղխեաց գետ զտունն, և ոչ կարաց շարժել զնա. զի հաստատեալ էր հիմըն ՚ի վերայ վիմի: Իսկ որ լսէ զբանս իմ և ոչ առնէ, նման է առն՝ որ շինիցէ ՚ի վերայ հողոյ առանց հիման. զոր բաղխեաց գետ, և փոշ-

Վաղակի անկաւ և եղև կործանումն տանն այնորիկ մեծ“:

Կարգաց Ավգէիչը այդ խօսքերը և հոգևով ուրախացաւ: Վերցրեց ակնոցները, դրեց զրքի վերայ, թիկն տվեց սեղանին և ընկաւ մտածմանց մէջ: Սկսեց համեմատել իւր կեանքը այդ խօսքերի հետ: Մտածումէր ինքն իրան:

«Արդեօք իմ տունը քարի վերայ է թէ՛ հողի: Լաւ է թէ քարի վրայ է: Որքան թեթևութիւն է զգում մարդ, երբ միայնակ է նստած. կարծումէ թէ Աստուծոյ ամէն պատուէրները կատարեց, բայց մի փոքր շեղուեցար և դարձեալ մեղանշումես: Այսպէս կշարունակեմ ասաց, այսպէս շատ լաւ է: Տէր ինձ օգնիր:»

Մտածեց այդպէս, կամենումէր պարկել, բայց գիրքը թողնել ափսոսումէր: Եւ սկսեց եօթներորդ զլուխը ևս կարդալ: Կարգաց հարիւրապետի մասին, կարգաց այրի կնոջ որդոյ մասին, կարգաց Յովհաննու աշակերտներին տված պատասխանի մասին և հասաւ այնտեղ, որտեղ հարուստ փարիսեցին Տիրոջը հրաւիրեց իւր տուն, և կարգաց նրա մասին թէ ինչպէս մեղաւոր կինը օծեց նորա ոտքերը և արտասուքով թրջեց և ինչպէս արդարացրեց նրան: Հասաւ մինչ 44-երրորդ տունը և կարգաց:

«Եւ դարձեալ ՚ի կինն կողմն ասէ ցԱրմովն»

տեսանէս զայս կին, մտի իտուն քո՛ ջուր ոտից իմոց ոչ ետուր, իսկ սա արտասուք իւրովք եթաց զոտս իմ, և հերով իւրով ջնջեաց: Համբոյր մի դու ոչ ետուր թնձ. սա ահաւասիկ յորմէ հետէ մտեալ եմ, ոչ դագարեաց ՚ի համբուրելոյ զոտս իմ: Իւղով զգլուխ իմ ոչ օծեր, սա իւղով անուշիւ է օծ»: Կարգաց նա այս տունը և մտածումէ:

„Ոտքերիս համար ջուր չտվեցիր, չհամբուրեցիր, զլուխս իւղով չօծեցիր“:

Կրկին վերցրեց ակնոցները Ավգէիչը զրեց զրքի վերայ և ընկաւ մտածմանց մէջ:

«Ինձ տեսակ է եղել, ինչպէս երևումէ, փարիսեցին. ինչպէս ես միայն ինձ համար եմ մտածում, որ տաք տանը թէյ խմեմ, իսկ հիւրի մասին չեմ հոգս քաշում, չեմ մտածում: Իսկ ով է հիւրը: Ինքը տէրը: Եթէ ինձ մօտ գար մթթէ ես այդպէս կանէի»: Երկու ձեռքերի վրայ լինվեց Ավգէիչը և էլ չիմացաւ թէ ինչպէս քունը տարաւ:

Մարտին, յանկարծ ինչոր շշնչաց նրա ականջի մօտ: Արթնացաւ սարսափած Մարտինը:

«Ով է այստեղ:»

Իարձաւ, նայեց զէպի դուռը, ոչոք չկար: Կրկին ննջեց. յանկարծ պարզ լսումէ:

Մարտին, Մարտին, նայիր վաղը փողո-

ցում, — կգամ:

Զարթնեց Մարտինը, բարձրացաւ սեղանից, սկսեց աչքերը տրորել: Ինքն էլ չէր հասկանում երազումն, թէ յայտնապէս էր լսում այդ խօսքերը: Հանգցրեց ճրագը և պարկեց քնելու:

Առաւօտը վազ վերկացաւ Ավդէիչը, աղօթեց Ստուծուն, վառարանը վառեց, վրան դրեց ապուրը, կրակ ածեց ինքնաեռում, գոգնոցը կապեց և նստեց լուսամուտի առաջ աշխատելու: Նստեց Ավդէիչը աշխատումէր և ինքնիրան անցած գիշերուան մասին էր մտածում: Չէր կարողանում բացատրել, էնպէս երևակայեց թէ ճիշտ ձայն լսեց:

Նստած է Մարտինը լուսամուտի մօտ, բայց այնքան չէր աշխատում, ինչքան լուսամուտից էր նայում, և եթէ անցնումէր մէկը անձանօթ կոշիկներով, կռանումէր որ ինչէ գէմքն էլ տեսնի: Անցաւ դռնապանը նոր թաղիքէ կոշիկներով, անցաւ և ջրկիրը, յետոյ ծեր գինւորը հին կոշիկներով թիակը ձեռքին: Կոշիկներից ճանաչեց Ավդէիչը նրան: Ծերի անունն էր Ստեփանիչ և բնակվումէր հարևան վաճառականի տանը ձրի, և դրա համար էլ օգնում էր գռնապանին: Սկսեց Ստեփանիչը Ավդէիչի պատուհանի դիմացը մաքրել ձիւնը: Նայեց նրան Ավդէիչը և կրկին շարունակեց իւր գործը: Մի տես

է, երևի ծերութիւնից լիմարացելեմ, — սկսեց իւրեան ծաղրել Ավդէիչը. — Ստեփանիչը ձիւն է մաքրում, իսկ ես կարծում եմ թէ Քրիստոսն է ինձ մօտ գալիս: Բոլորովին ցնորվելես ծեր գլուխ:

Միքիչ դարձեալ կարեց Ավդէիչը, և կրկին կամեցաւ լուսամուտից նայել: Նայեց կրկին և տեսնում է Ստեփանիչը թիակը դրեց պատի մօտ, և ինքը կարծես հանգստանում է թէ տաքանում:

«Ծեր մարդ է, երևում է ոյժը կորցրել է, որ ձիւն ժողովելու կարողութիւն էլ չունի, մտածեց Ավդէիչը: Չրիմացնե՛լ արդեօք դրան թէյ, ինքնաեռն էլ ուզում է հանդչել“:

Յցեց ասելը Ավդէիչը. վերկացաւ, ինքնաեռը դրեց սեղանի վրայ, ածեց թէյ և մատով խփեց լուսամուտի ապակուն: Ստեփանիչը լետ նայեց և մօտեցաւ լուսամուտին: Ավդէիչը կանչեց նրան և գնաց դուռը բանալու:

«Ներս մտիր տաքացիր, ասաց նրան, երևի մրսեցիր:

«Քրիստոսը քեզ փրկի, ոսկորներս էլ կոտրտվում են, ասաց Ստեփանիչը:

Ներս մտաւ Ստեփանիչը, թափ տվեց վրայի ձիւնը, սկսեց ոտքերը մաքրել, որ յատակը չապականի, իսկ ինքը տատանվում էր:

«Մի աշխատիր մաքրելու, ես կմաքրեմ, մեր արհեստը այդպիսի է, անցիր նստիր, ասաց Ավ-

դէիչը: Ահա թէյ, խմիր:

Ավդէիչը լցրեց երկու բաժակ, մինը դրեց հիւրի առաջ, իսկ ինքը իւրեանը տծեց ամփոփ վրայ և սկսեց փչել որ շուտով սառչի:

Ստեփանիչը խմեց իւր բաժակը, դրեց գլխիվայր և վրէժն դրեց շաքարի մնացորդը ու շնորհակալութիւն ասեց, բայց երևումէր որ էլի էր ուզում: Խմիր դարձեալ, ասաց Ավդէիչը և լցրեց թէ իւր և թէ հիւրի բաժակը:

Խմումէ Ավդէիչը իւր թէյը և միշտ դէպի փողոց է նայում:

«Երևի մէկին սպասում եո՞հ հարցրեց հիւրը:

«Ումն եմ սպասում, ասելն էլ ամաչում եմ, թէ ումն եմ սպասում: Սպասում եմ, չեմ սպասում, բայց մի խօսք ընկաւ սրտումս: Տեսիլք էր, թէ էնպէս՝ ինքս էլ չգիտեմ: Գիտես ինչ է եղբայր. էրէկ կարդացի Աւետարանում Քրիստոսի մասին, թէ ինչպէս տանջուեց, երբ շրջում էր երկրի վրայ: Երևի լսածես:

«Լսածեմ, լսած, պատասխանեց Ստեփանիչը, մենք տգէտ մարդիկ ենք գիր, չգիտենք:

«Կարդացի նոյնպէս թէ, ինչպէս նա երկրի վերայ շրջում էր, կարդացի ես գիտես, ինչպէս նա փարիսեցու մօտ գնաց, բայց Նրան լաւ չգիմաւորեցին: Կարդացի էրէկ, եղբայր իմ. դրա մասին և մտածեցի, ինչպէս Տէր Քրիստոսին

արժանի պատուով շրջուենց: Օրինակի համար. եթէ ինձ կամ ուրիշին հանդիպէր, ովէ իմանում ինչպէս պատուով ընդունէինք: Ահա այդպէս մտածում էի, և սկսեցի նիրհել, այդ ժամանակ լսում եմ, որ անունս են կանչում, վերկացայ, ձայն եմ լսում, որպէս թէ մէկը կամացուկ ասում է, սպասիր, վաղը կգամ: Այդպէս մինչ երկու անգամ, հաւատում ես, այդ ընկաւ մտքումս և ինքս ինձ անարգում եմ և միշտ սպասում եմ Նրան, Տիրոջը:

Ստեփանիչը գլուխը շարժեց և ոչինչ չասաց, դատարկեց բաժակը և ցած դրեց, Ավդէիչը նորից լցրեց բաժակը:

«Անուշ արա: Երբօր Տէրը շրջում էր երկրի վերայ, ոչոքից չէր զգվում, աւելի հասարակ ժողովրդի հետ էր լինում: Աշակերտներ ևս ընտրում էր աւելի մեզ պէս մեղաւոր բանւորներից: Ասումէ, ով բարձրացնումէ իրան, կցածանայ, և ով իրան ցածացնումէ՝ կբարձրանայ: Կուք ինձ Տէր էք անուանում, իսկ ես, ասումէ, ձեր ոտքերը կլուանամ: Ով կամենումէ, ասում է, առաջինը լինել, նա կլինի ամենքին ծառայ: Որովհետեւ ասումէ, արքայութիւնը աղքատների, խոնարհների և սղորմածներինն է:

Մտաացաւ իւր թէյը Ստեփանիչը. ինքը ծեր և փափկասիրտ մարդ էր: Նստած, լսում էր և

աչքերից արտասուք թափում:

«Կրկին խմիր, ասաց Ավդէիչը: Բայց Ստեփանիչը երեսը խաչակնքեց, շնորհակալութիւն ասեց, բաժակը յետ քաշեց և վերկացաւ:

«Շնորհակալ եմ քեզնից, Մարտին Ավդէիչ, ասաց, հիւրասիրեցիր դու ինձ, թէ հոգի որ և թէ մարմնով կշտացրիր:

«Ուրիշ անգամ էլ համեցէք, շատ ուրախ եմ հիւրի համար, ասաց Ավդէիչը:

Ստեփանիչը գնաց, իսկ Մարտինը լցրեց վերջին բաժակը խմեց, ժողովեց բաժակները և կրկին նստեց լուսամուտի մօտ աշխատելու: Կարում է կոշիկը և միշտ լուսամուտում նայում, Քրիստոսին սպասում, միշտ Նորա և Նորա գործերի մասին մտածում:

Անցան փողոցով երկու զինուոր, մէկը արքունական, իսկ միւսը իւր սեփական կոշիկներով. յետոյ անցաւ մաքրած կրկնակոշիկներով հարեան տան տէրը, անցաւ հացավաճառը զամբիւղով: Ահա լուսամուտի մօտից անցաւ մի կին բուրգէ գուլբաներով և գիւղական հողաթափներով: Անցաւ լուսամուտի առաջով, կանգնեց պատի մօտ:

Նայեց նրան Ավդէիչը, տեսաւ որ կինը օտարական է, վատ հագնված և երեխէն գրկած, կանգնեց նա պատի մօտ մէջքը դէպի հողմը և փաթաթում է երեխային. իսկ ուղիղ փաթաթելու

բան էլ չունէր: Կնոջ հագուստը ամառային էր և պատառոտած: Լուսամուտից լսումէ Ավդէիչը, երեխան գոռում է և նա գուրգուրում է, բայց լռեցնել չէ կարողանում: Վերկացաւ Ավդէիչը դուրս գնաց դռնից, բարձրացաւ սանդուղքը և ձայն տվեց:

— «Խելացի, այ խելացի?

Կինը լսեց և յետ նայեց:

«Ինչես երեխայով այդ ցրտումը կանգնել, մտիր սենեակ, տաք տեղը աւելիլաւ կը փաթաթես դրան, արի ներս: Զարմացաւ կինը, տեսնում է, ծեր մարդը գոգնոցը կապած, ակնոցները քթին, կանչումէ իրան: Գնաց նրա յետևից:

Ցած գնացին, մտան սենեակ, ծերը մօտեցրեց կնոջը մահճակալին: «Այստեղ, ասաց, նստիր. խելացի, վառարանին մօտիկ, կտաքանաս և մանկանդ կկերակրես:

«Ծծերումս կաթ չունիմ, ինքս էլ առաւօտից ոչինչ չեմ կերել, ասաց կինը, Բայց դարձեալ մօտեցրեց մանկանը ծծին:

Գլուխը շարժեց Ավդէիչը, գնաց սեղանի մօտ, հանեց պահարանիցը հաց, ամանը լցրեց ապուրից, ցած բերեց պատից կախած անձեռ ոցիկը և այդ ամենը դարսեց սեղանի վերայ:

«Նստիր, ասաց, կեր: իսկ երեխայի մօտ ես կնստեմ, ես էլ եմ ունեցել երեխայք, գիտեմ

պահելը:

Երեսը խաչ հանեց կինը, նստեց սեղանի մօտ
և սկսեց ուտել, իսկ Ավդէիչը նստեց մահճակալի
վրայ երեխի մօտ: Երեսան լալիս է, իսկ Ավդէիչը
չի կարողանում լուեցնել: Մտածեց Ավդէիչը մա-
տով վախեցնել, շարժում էր մատը մինչ բերանը
և յետ տանում, բերանում չէր տալիս, որովհետև
մատները սև ունէր կոշկաներկով ապականուած,
նայեց նայեց մատին երեսան և լուեց, իսկ յետոյ
սկսեց, ծիծաղել: Ավդէիչն էլ ուրախացաւ: Իսկ
կինը ուտում է և պատմում, թէ ինքը ով է և ուր
էր գնացել:

«Այս ութերորդ ամիսն է, ասաց, ամուսնուս
զինւոր տարան. համբաւ էլ չունիմ խոհարարուհի
էի, ծնեցի և երեսայով էլ չպահեցին: Ահա եր-
րորդ ամիսն է առանց գործի շրջումեմ: Ինչ ունէի
ամենը կերայ: Կամենում էի ծծմայր կանգնել՝
չընդունեցին, նիհար է ասացին: Ահա գնացի վա-
ճառականի կնոջ մօտ, որտեղ մեր ծանօթն է բնա-
կում, խոստացան ընդունել, բայց ասացին որ
միւս շաբաթ գնամ: Ետ հեռու է բնակվում,
յոգնեցայ բոլորովին: Ենորհակալեմ, տան տիրու-
հին մեզ խղճում է և թ սէր Քրիստոսի ձրի բնակ-
վումեմ: Այսպէս թէ չէր եղել, չգիտէի թէ ինչ
պէտքէ անէի:

Հառաչեց Ավդէիչը և ասաց: Միթէ տաք հա-

գուտ չունիս:

«Ե՛հ սիրելի, էլ ինչ է մնացել, որ այդ ունենամ:
Երէկ, վերջինը, թաշկինակս գրաւ դրեցի 20
կոպէկով:

Կինը մօտեցաւ մահճակալին և երեսին վեր-
ցրեց, իսկ Ավդէիչը վերկացաւ որոնեց և բերեց
մի հին վերարկու:

«Վերցրու, թէ և լաւը չէ, բայց փաթաթելու
պէտք կգայ:

Նայեց կինը վերարկուին, նայեց և ծերին,
վերցրեց վերարկուն և լաց եղաւ. յետ դարձաւ
Ավդէիչը մտաւ մահճակալի տակը, դուրս քաշեց
արկղը, ինչ որ հանեց և եկաւ դարձեալ նստեց
կնոջ դիմացը:

Կինը ասաց, Քրիստոսը քեզ փրկի՝ հայրիկ,
երևի Նաինձ ուղարկեց քո լուսամուտի մօտ. թէ չէ
երեսէս կսառչեր ցրտից: Տանից դուրս եկած
ժամանակ տաք էր, իսկ այժմ ինչպէս ցրտեց: Երե-
ւի նա քեզ խրատեց որ լուսամուտից նայեցիր և
թշուառիս խղճացիր:

Ծիծաղեց Ավդէիչը և ասաց՝

«Ելի որ նա խրատեց, իզուր խօս չէի նայում:
Մարտինը այդ կնոջն էլ սկսեց պատմել իւր
երազը և ինչպէս ձայն լսեց, որը խոստանում էր
թէ այսօր Տերը պէտքէ գայ իւր մօտ:

Ամեն բան կարելի է, ասաց կինը. կանգնեց

1009
1897

վերարկուն ձգեց իւր ուսերի վրան, երեսին էլ մէջը փաթաթեց և գլուխ տալով շնորհակալութիւն արեց ծերին:

«Ընդունիր ի սէր Քրիստոսի, ասաց նրան Ավգէիչը և տուեց 20 կոպէկ. թաշկինակդ յետ ազատիր:

Երեսը խաչակնքեց կինը, նոյնպէս և Ավգէիչը, և ճանապարհ ձգեց կնոջը:

Գնաց կինը, Ավգէիչն էլ կերաւ ապուրը, հաւաքեց սեղանը և նստեց կրկին բանելու: Ինքը քանուժ է և լուսամուտը չէ մոռանում, կըմթնի թէ չէ, իսկոյն վերև է նայում, թէ ով անցաւ: Անցնում էին ծանօթները, անցնում էին և անծանօթները:

Ահա տեսնում է Ավգէիչը, լուսամուտի դիմացը կանգնեց խնձոր վաճառող պառաւ կինը, ձեռքի զամբիւղումը խնձորներից քիչ էլ էր մնացել, իսկ ուսին դրած ունէր սաշեղներով լցրած պարկը:

Երևի շինութիւններումն էր հաւաքել և տուն էր տանում, կանգնել էր որ հանգստանայ և պարկը մի ուսից միւսին դնի: Զամբիւղը դրեց ցած, որ պարկը ուղղի: Այդ միջոցին որտեղից որ էր դուս թուաւ գլխարկը պատառոտած մի տղայ, զամբիւղից վերցրեց խնձորը և ուզում էր փախչել, բայց պառաւը նկատեց, շուռ

եկաւ և պինդ բռնեց տղայի թևից: Դէս ուղէն թուաւ տղան, ուզում էր ձեռքից դուրս պրծնել, բայց պառաւը երկու ձեռքերով պինդ բռնեց, գլխարկը դէն ձգեց և մազերիցն էլ բռնեց, բղաւումէ տղան, հայհոյում է պառաւը:

Շտապով Ավգէիչը ասեղը ցած գցեց և դուրս թուաւ դռնից, սանդուղքումն էլ սայթաքեց և ակնոցը վայր ընկաւ: Իուս վաղեց փողոց Ավգէիչը, պառաւը տղին հայհոյում է և քաշքշում և կամենում է տանել ոստիկանի մօտ, իսկ տղէն հակառակվում է: Ես, ասում է, չեմ վերցրել, թող, ընչու ես ծեծում:

Ավգէիչը թողնել ավեց, ինքը բռնեց տղի ձեռքից և ասաց, թող սրան մայրիկ, ներիր ՚ի սէր Քրիստոսի: Ես սրան էնպէս կներեմ, որ իւր կեանքումը չմոռանայ, անպիտանին ոստիկանատուն պիտի տանեմ: Ավգէիչը սկսեց պառաւին խնդրել, ներիր ՚ի սէր Քրիստոսի, ուրիշ անգամ էլ չի անի:

Թողեց նրան պառաւը, ուզում էր տղան փախչել, բայց Ավգէիչը բռնեց նրան և ասաց, «ներողութիւն խնդրիր մայրիկիցը, և միւս անգամ չանես, ես տեսայ որ դու վերցրիր»:

Լաց եղաւ տղան և սկսեց ներողութիւն խնդրել: Այդպէս, իսկ այժմ վերցրու, այս խնձորը քեզ:

Ավդէիչը վերցրեց զամբիւղիցը և տվեց տղին:

«Կվճարեմ, մայրիկ, ասաց նա պառաւին:

«Այդպիսով դրանցը աւելի կփչացնես, ասաց պառաւը: Դրան էնպէս պէտքէ անել, որ ամբողջ շաբաթ նստել չկարողանայ:

«Ե՛հ, մայրիկ, մայրիկ, ասաց Ավդէիչը, մեզ համար այդպէս է, իսկ Աստուծոյ համար ոչ: Եթէ սրան մի խնձորի համար ծեծել է հարկաւոր, բաս մեր մեղքերի համար մեզ ինչ պէտքէ անեն:

Լռեց պառաւը:

Պատմեց Ավդէիչը պառաւին մի քանի օրինակներ, թէ ինչպէս Աստուած հրամայում է ներել ամենքին, առաւել ևս չհասկացողներին. գլուխը շարժեց պառաւը և հառաչեց:

«Այդ այդպէս է, բայց շատ փչացած են ասաց պառաւը: Այդպէս է բայց մենք ծերերս պէտքէ դրանց սովորեցնենք ասաց Ավդէիչը:

«Ես էլ այդպէս եմ ասում, ասաց պառաւը, ես էլ ունէի եօթը դրանց պէս, այժմ միայն մի աղջիկ է մնացել: Եւ սկսեց պատմել պառաւը, թէ որտեղ և ինչպէս է նա ապրում աղջկայ մօտ և թէ քանի թոռներ ունի:

Ահա, ասաց, ոյժս ինչպիսի է, բայց դարձեալ աշխատում եմ. թոռնիկներիս խղճումեմ, և շատ էլ լաւերն են, ոչոք ինձ էնպէս չի հանդիպի

ինչպէս նրանք:

Աքսիւտկէն խօս բացի ինձանից ոչոքի մօտ չի գնում:

Տատիկ սիրելի է միշտ կանչում:

Պառաւը բոլորովին փափկեց: Յայտնի է երեխանց արարմունքը, Աստուած դրա հետ ասաց պառաւը տղայի վրա:

Հէնց որ կամենում էր պառաւը պարկը դնել ուսին, մօտ վաղեց տղան և ասաց: Տուր ես կտանեմ, մայրիկ, իմ ճանապարհս էլ այդ կողմն է:

Պառաւը գլուխը շարժեց և տղան շալակեց պարկը: Միասին գնացին նրանք փողոցով, այն էլ մոռացաւ պառաւը, որ Ավդէիչի խնձորի փողը պահանջէր: Ավդէիչը կանգնել էր և նրանց յետևից նայում և լսում էր թէ ինչպէս են միասին գնում և ինչոր խօսում էին:

Ավդէիչը նրանց ճանապարհ ձգեց և ինքը վերադարձաւ, ակնոցները գտաւ սանդուղքների վրայ և չէին կոտրվել, վերցրեց ասեղը և նստեց կրկին աշխատելու:

Քիչ ժամանակ աշխատեց, էլ լաւ տեսնել չէր կարողանում, տեսնում է լապտերներ վառողը անցաւ փողոցի լապտերները վառելու: Երևում է պէտքէ ճրագ վառել, մտածեց նա. վառեց ճրագը, կախեց և կրկին ձեռք տվեց գործին: Մի կոշիկ բոլորովին վերջացրեց, ամեն կողմից նայեց, հաւ-

անեց: Հաւաքեց գործիքները, աւելեց յատակը, ճրագը դրեց սեղանի վրայ, պահարանից հանեց Աւետարանը, կամենում էր բացանել գրքի այնտեղը, ինչտեղ գիշերը նշանի համար կաշու կտոր էր դրել, բայց բացուեց ուրիշ տեղ: Եւ հէնց որ բացեց Ավդէիչը Աւետարանը, իրիկուան երազը միտքն ընկաւ, յիշելուն պէս, լսեց, իբր թէ ով որ շարժվում է և իւր ետեւը քայլում: Ավդէիչը լետ նայեց և տեսնում է, մութ անկիւնում մարդիք են կանգնած, բաց չի կարողանում որոշել թէ ովքեր են: Եւ ականջում ձայն է շշնջում:

«Մարտին, Մարտին, արդեօք դու ինձ չճանաչեցիր:

«Ումը, խօսեց Ավդէիչը:

Ինձ, — պատասխանեց ձայնը: — Ծանի՛ր, այս ես եմ:

Առաջ եկաւ մութ անկիւնից Ստեփանիչը, ժպտաց, ինչպէս ամպ ցրուեց և էլ չերևաց:

«Այդ էլ ես եմ, ասաց ձայնը:

Նոյնպէս առաջ եկաւ մութ անկիւնից կինը, մանկանը գրկած, ժպտաց կինը. ծիծաղեց մանուկը և նոյնպէս անյայտացան:

«Այդ էլ ես եմ, կրկնեց ձայնը. առաջ եկաւ պառաւը և տղան խնձորով, երկուսն էլ ժպտացին և նոյնպէս անյայտացան:

Ուրախացաւ Ավդէիչը, խաչակնքեց երեսը,

ակնոցները դրեց աչքերին և սկսեց կարդալ Աւետարանը-այնտեղ, որ տեղ բացուեց: Եւ այն երեսի վերև կարդաց: «Զի քաղցեայ՝ և ետուք ինձ ուտել. ծարաւեցի և արբուցիք ինձ. օտար էի և ժողովեցիք զիս»:

Երեսի ներքև ևս կարդաց:

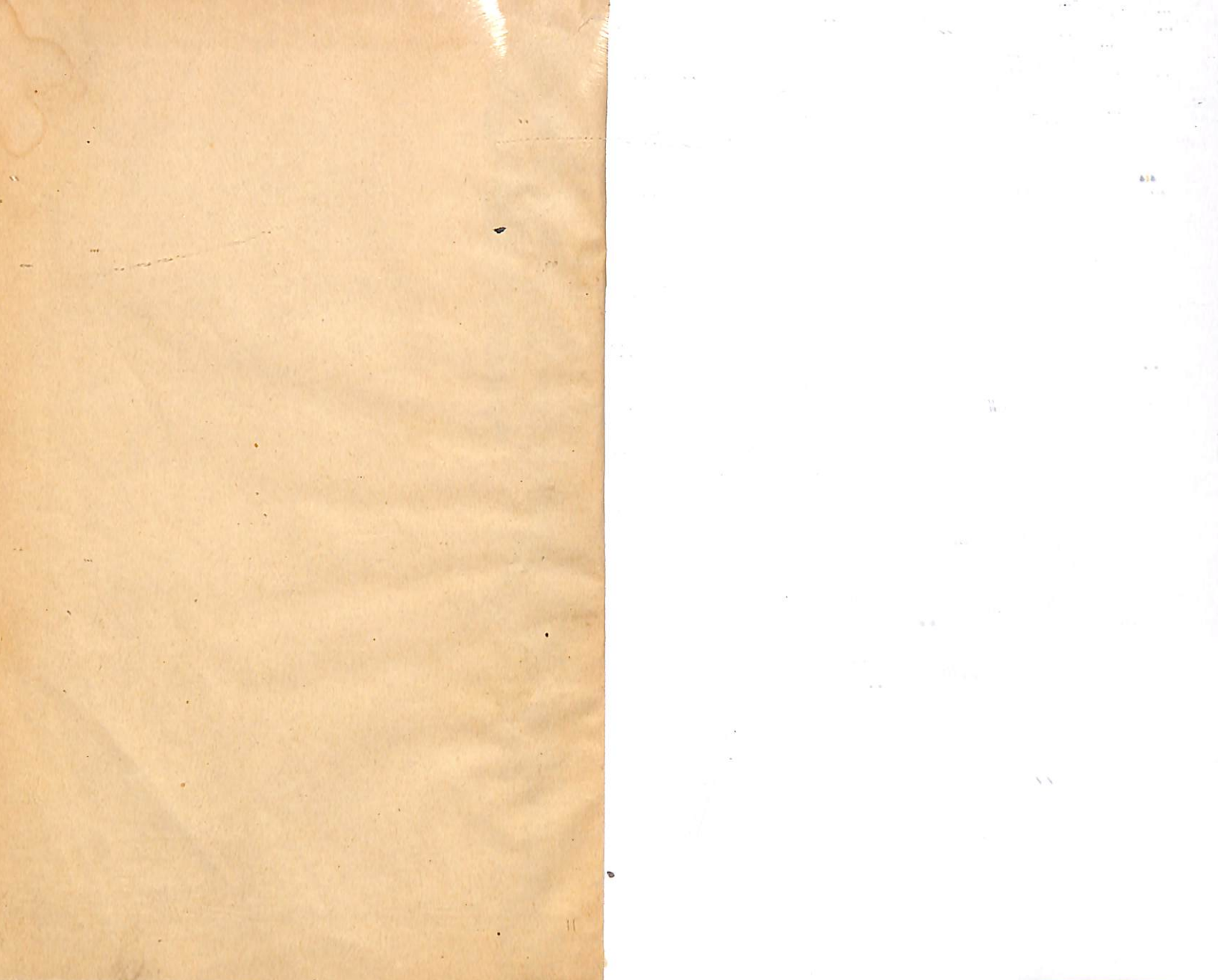
«Որովհետև արարիք միում յեղբարցս այսոցիկ փոքրկանց՝ ինձ արարիք: (Մատթէոսի ԻԵ գլուխ)

Հասկացաւ Ավդէիչը, որ տեսիլքը իրան չէ խաբել, և թէ իսկապէս եկել է այն օրը իւր մօտ իւր Փրկիչը, և թէ իսկապէս ընդունեց նրան:

Վ Ե Ր Զ.

« Ազգային գրադարան

NL0325144

